

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**LEGVM PON||TIFICIARVM GRE-||gorij noni, seu
Decretalium pentateu-||chus**

Mesnart, Martin

Parisiis, 1555

xl. De verborum significatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63486](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63486)

De verborum significatione.

locorum vbi statuta huiusmodi deinceps edita fuerint, & qui secundum ea iudicare praesumpserint, vel in publicam formam scribere, excommunicati sunt.

53. *Graue* Sed & iidem statutarii clientelis seu feudis, si quae ab ecclesia tenent, priuati nunciantor.

De verborum significatione.

Tit. 40.

6. *Intelligentia.* Intellegentia dictorum ex causis dicendi adsumitur. Nec enim sermoni res, sed rei sermo subiicitur.

8. *Propterea.* Idcirco si quid interpretandum erit: non verbum ex verbo, sed sensus ex sensu transfertor.

7. *Nihil.* Caeterum vbi eadem dicuntur narrandi diuersitas nihil obesto.

Nunc ad particularem vocum significationem descenditor.

2. *Na & rex.* Et primum quidem in literis sacris patrum appellatione ascendentes omnes exaudiuntor.

3. *Nam & ego.* Ibidem is etiam quem frater praecessit, qui mox natus mortuus est, vnigenitus accipitor.

5. *Ioseph.* Primogenitus autem apud Matheum, non quem fratres sequuntur, sed qui primo fuit natus, esto.

4. *Quod dicitur.* Apud eundem vox (ANTE QUAM CONVENIRENT) non eos postea conuenisse, sed quod factum non sit ostenditor.

10. *Forum* Forum (vt ad secularia descendamus) locus exercendarum litium esto, & a fando, aut Foroneo rege dicitur, idque causa, lege, iudicio constato. Causa, quae a casu descendit, indiscussi negotii

materia adpellator. quę dū proponitur, causa, dū discutitur, iudiciū, dum finitur, iusticia esto. Iudiciū quasi iuris dictio, iusticia quasi iuris status vocator. Iudicium autē olim inquisitionē vocatū indubiū esto. vnde & prepositi iudiciorū quę stores seu quęstores dicti existuntor. Negotium modò actum alicuius rei, modò causę actionem, seu iurgium litis significato. Negociatio autem ad commercia refertor. Iurgiū quasi iuris garrum, lis à limitis contentione nomen sumito.

Lis autem mota vbi primū contestata fuerit accipitor. 30. Ex parte si.

Causa argumento aut probatione constato. Argumentum, quod quasi argutē inuentū dicitur, in inuestigatione, probatio autem in testibus & tabulis consistito. In omni negotio iudex, adusator, reus, testes quæruntor. Iudex quasi ius dicens, seu iure disceptans dicitur. Iure disceptare iustē iudicare esto. 10. θεμ. Causa.

Ius enim à iustē possidendo dicitur. Nā quod iustē hoc iure possidetur. hoc autem iustē quod bene. quod verò malè alienum esto. Sed & qui vel suis malè vtitur, vel aliena præsumit, is malè possideto. 12. Ius dictum est.

Adusator quasi causator, reus à re quę petitur nūcupator. Testes antiqui superstites, quòd super statu causę producerentur, dicti sunt. hi conditione, natura, vita considerantor. 10. θεμ. Accusator.

Pactum inter partes conueniens scribura legibus ac moribus comprobata, quasi ex pacto factum, dicitur. 11. Pactum.

De verborum significatione.

9. *Quamvis.*

Quamvis omnes qui præsumunt rite præpositi vocentur, vsu tamen hi qui quandam super alio prioratus curam gerunt præpositi dicuntur.

1. *Innovatione.*

Nouale ager nunc primū proficissus adpellatur.

21. *Quid per nouale*

Itaque licet aliàs nouale terra sit exarata quæ anno cessat, apud nos tamen, cum de indulgentia super noualibus piis locis à summis pontificibus concessa tractatur, nouale ager de nouo ad cultum redactus, quem aliquando cultum fuisse non exstat hominum memoria, quique prius nullum parochio, vel modicum fructum adferrebat, intellegitur.

13. *Causa carpensis.*

Oblationes, quæcunque de propriis & licitis rebus à fidelibus ecclesiæ offeruntur, adpellantur.

29. *Cum inter.*

Idcirco quæcunque ad ecclesiam, aut ad sacerdotis domum certis festis manium ergo mittuntur, portantur, quæ in cœmilio ponuntur, quæ ante crucem, & in missa trinitatis, aut pro despo-
fatis dantur, item lampades cum oleo quæ offeruntur, quæ uenuncio traduntur qui per ecclesiæ parochiam ad talia recipienda destinatur, sed & primitiæ, decimæ, mortuaria, quæque pro septimis, trigesimis, anniuersariis obueniunt, panes quoque, legatæve pia defunctorum oblationum nomine continentur.

31. *Ex parte.*

Super quibus piis defunctorum legatis si quid forte legatus sciscat, veluti tertiam partem episcopo dari: certè de ornamentis ecclesiasticis, de luminaribus, de iis quæ in reparatione fabricæ, quæve pro anniuersario, septimo, trigesimo, vigesimo faciendis dantur, aut quæ personis specialiter (præterquam si intuitu ecclesiæ) legantur.

tur, ne intellegitor.

Si verò summus pont. alicui absenti canonico ^{16. Olim.} præbendum quod tantum residentibus de communi confertur, sicut vni ex aliis, de communibus prouentibus, & manualia beneficia dari mādēt: eius mens, vt præbendum quod tantum residentibus in victu & vestitu de communi confertur plenè ei sicut vni ex aliis residentibus confertur, esto. Nam & principum beneficia largis sumam interpretationem accipiunt.

Vnde si idem pont. alicui episcopo ad luenda ^{32. Tit.} fortè sua debita indulserit, vt fructus beneficiorum in diœcesi sua vacaturorum ad tempus retineat: generali beneficiorum nomine præbenda quoque & alia maiora beneficia continentur.

Item si episcopo indulserit, vt ordinatio rerum ^{18. C. tit.} clericorum intestatò decedentium in eius dispositione permaneat: clericorum adpellatione etiã canonici comprehenduntur.

Si autem delegatis scribserit, vt canonicorum & ^{33. Trans-} præbendorum alicuius ecclesiæ statutum numerum ^{missæ.} iuxta facultates ecclesiæ moderentur: moderationis verbum deminutionem non incrementum contineto. Et quamuis à tempore statuti numeri oppidò auctæ sint facultates, numerum in antiquo statu dimittuto, augmentum in utilitatè ecclesiæ, donec delegas aliter disposuerit, cõuertuto.

Sed & si alicui reo indulserit, qui propter ab- ^{28. Dile-} sentiam actoris possessionem recuperare non ^{cto.} potest, vt ei lapsus anni nõ obfit: hoc sine præiudicio iuris alieni iam quæsiti querendive, & ita secundum ius commune exauditor.

De verborum significatione.

25. *Ab-*
bate. Alioquin verba priuilegiorum ita semper exaudiuntor, vt aliquid priuum & speciale adferant, vt denique non obscura vel captiosa, sed certa & manifesta sient. Vnde si quid Ro. pontifex aliquibus indulserit iuxta, seu secundum præteriti temporis morem: adiectio hæc causatiuè, quod vocant, non cōditionaliter accipitor.

17. *Cū in*
partibus. Quod si aliquibus indulserit, vt cum generale interdictum terræ fuerit, eis liceat ianuis cluis, exclusis excommunicatis & interdictis, nolis nō pulsatis, subpressa voce diuina celebrare: ceterè nomine terræ nedum regnum, vel prouincia, sed & castrum, & villa intellegitor.

22. *Vene-*
rabili. Matricis autem ecclesiæ nomine cathedralis non Romana significator.

19. *Cum*
clerici. Quod si quis ecclesiæ & prælato obedire iurari: ecclesiæ adpellatione non totius diocesis clerus, sed capitulum cathedralis ecclesiæ denotator. Is tamen, qui ita iurari, episcopo, tãquam capiti, principaliter obligator.

27. *Novi*
mus. Quod autem dicitur clericum per ecclesiasticum iudicem degradatum seculari tradi curiæ puniendum, hoc ita exauditor. Is qui capital id est graue crimen admiserit ab ecclesiastico foro per sententiam proiicitor, eius degradatio præsentate seculari potestate celebrator, cui mox, vt eum in forum suum recipiat, pronunciator, pro eo tamen, vt citra necem circa eum sententiam moderetur, ecclesia interuenito.

15. *In his.* Porrò iudex cū sententiam dicet quamuis condemnationis, vel absolutionis verbo non vtatur, sed statuendi, & pronūciandi, quia tamen hæc

hæc rem perfectam indicant, & cum effectu nõ verbo tenus accipiuntur, sententia valeto. Non enim verba, sed voluntas considerator.

Vnde si cui comiti legatus in mandatis ducrit, vt de se conquerentibus secundum eius alteriusve legati, seu iudicis ordinarii, vel delegati arbitrium iusticiam exhibeat: is in omni causa quæ ratione personarum, rerumve ad ecclesiasticum forum pertinet, ac super vniuersis capitulis pro pace seruanda per legatum scitis, vel per sedem apo. suscendis, item viduis, pupillis, orphanis, miserabilibus personis in iudicio ecclesiastico respondere tenetor.

Præterea si eidem pedagia, quæ vocant, guidagia, salinaria interdixerit: ea esse quæ non adparent imperatorum, regum, conciliivve lateranensis autoritate concessa, vel ex immemoriali consuetudine introducta, intelleguntor.

Si denique manifestos hæreticos exterminare mandasit: hi, qui cõtra catholicam fidem publice prædicant, errorẽve profitentur, seu defendunt, vel qui corã prælatis suis hærescos conuicti, confessi, aut sententia damnati sunt, hæretici manifesti suntor.

Nam & offensa, quæ vel confessione nota est, vel probatione, vel euidentia rei quæ nullatergiuersatione celari possit, ea manifesta dicitor.

Offensa autem si manifesta est censura ecclesiastica ratione eius promulgata (ni prius sufficiens præstetur emenda) ne relaxator. Sin dubia, vel si pro contumacia lata scit: cautione standi iuri præstita remittitor.

D

26. Super quibusdã.

De iur.

fi.

De iur.

Præterea.

In prin.

24. Cum olim.

23. Ex parte. 1.

De Reg. iuris

20. *Quæ
venit.* Censuræ autem ecclesiasticæ vocabulo non solâ
interdicti, sed & suspensionis, & excommuni-
cationis sententia venit. At catus iudex pro re-
rum, & personarum circumstantiis quam magis
expedire viderit fert.

14. *Quæ
fuit.
θεμα. fi.* Sic pro consuetudine loci festum Mathiæ in
anno bissextili seruatur. quicquid sit tamen
vbique vigilia festo continuatur, in qua, ni do-
minicus erit dies, ieiunium celebratur.

In prin. Et, quia res ecclesiasticas tractamus, hoc ad-
ditor. Quamuis de inducendis in vngendo in-
firmo præbyteris scribuntur, sacerdos ta-
men cum clerico vel etiam solus vngere valet.

De regulis iuris. Tit. 41.

Huius tituli capita, quod nihil inter se com-
mune habeant, non transposuimus, sed sin-
gula ad singulos titulos reduximus.

Ad tit. de Consue.

1. *Omnia
res.* Per quasunque causas quodlibet nascitur per
easdem dissoluitur.

Tit. de præsumpti.

2. *Estote.* Quæ dubium est, quo animo fiant, ea in melio-
rem partem accipiuntur. De manifestis autem
quæ non possunt bene agier iudicare licet.